

A Bolgár Népköztársaság természeti erőforrásai hasznosításának perspektívái

A fa mint az erdőgazdálkodás terméke két formában jelenik meg az ember életében. Az első esetben mint *élőfa* — erdőállomány, zöldövezet és park —, amelynek alapvető feladata a környezetvédelmi, vízszabályozó, egészségügyi és egyéb funkciók ellátása. Ez esetben a fakitermelés másodlagos feladat. A második esetben mint *kitermelt fa*, egyrészt közvetlen felhasználásra mint termék, másrészt mint alapanyag a különböző termelési szférákban, vagy energia-hordozó. A fatermesztési célú erdők is ellátnak egyéb hasznos funkciókat.

Fentieknek megfelelően a Bolgár Népköztársaság erdei a gazdálkodás szempontjából két alapkategóriára oszlanak: *fatermesztési célú* és *speciális rendeltetésű* erdők.

A speciális rendeltetésű erdők kategóriájába tartoznak: a véderdők, a zöldövezetek, az üdülőerdők, a rezervátumok és a védelmi célú erdősávok. Ezek az erdők az 1960. évben az össz erdőterület 10⁰/₀-át tették ki, az 1970. évre pedig ez megnövekedett 16⁰/₀-ra. Ez a tendencia továbbra sem szűnik meg, a prognosztikai számítások alapján a speciális rendeltetésű erdők aránya az össz erdőterülethez viszonyítva 1980. évben 23⁰/₀, 1990-ben pedig 30⁰/₀ lesz.

Az erdő struktúrájában létrejövő változás azt eredményezi, hogy a fakitermelés mértéke népgazdasági szinten kevesebb lesz. Ennek mértékét meghatározza az a tény, hogy a speciális rendeltetésű erdőállományokban háromszor kevesebb fatömeg termelhető ki, mint a fatermesztési célúakban. A fakitermelés mértéke 1970-ben 17⁰/₀-kal volt kevesebb, mint 1960. évben. Ez teljes összhangban áll azzal a szükségszerűséggel is, hogy a fakitermelések mértékét normalizálni kellett: az üzemtervekhez viszonyított 1960. évi 29⁰/₀-os túltermelés 1970. évre 3⁰/₀-ra csökkent. A következő tív évben az üzemterveknek megfelelő fahasználati tevékenységet kell folytatni, ez pedig azt jelenti, hogy az 1960. évben kitermelt 6,7 millió m³ ipari és tűzifának csak a 83⁰/₀-a lesz biztosítható 1980-ban. Másik oldalról az erdők életkor összetételének javulása a következő tíz évben bizonyos mértékben kedvezően fogja befolyásolni a fakitermelések mértékét. Ennek megfelelően 1990-ben a kitermelt fatömeg várhatóan 5,85 millió m³ lesz, ami 5⁰/₀-kal meghaladja az 1970. évi kitermelést. A korosztály-szerkezet javulása továbbra is folyamatosan növelni fogja a fahasználatok mennyiségét.

Az erdészeti erőforrások a jövőben is megőrzik alapvető szerepüket: *alapanyagot biztosítanak* a fafeldolgozó és bútoriparnak, továbbá energiaforrásként is jelentkeznek. Elképzeléseink szerint 1990-ben a fa 84⁰/₀-a iparifa lesz, az 1960. évi 64⁰/₀-kal szemben. A tűzifa arány az 1960. évi 36⁰/₀-ról 1990-re 16⁰/₀-ra fog csökkenni. A faanyag felhasználása tüzelésre nem hatékony, ezért ha lehetőség nyílik más eszközök, anyagok felhasználására, tüzelés céljából ne használjuk fel az erdő sokéves termékét, a fát.

Meg kell jegyeznünk, hogy kedvezőtlenül alakul a 18 cm feletti, vastag fa aránya a jövőben, de ennek objektív okai vannak. Több mint 20 éve folyik a Bolgár Népköztársaságban az erdő gyökeres megváltoztatása. Hatalmas léptékben történik az értéktelen állományok rekonstrukciója, a sarjerdők átalakítása mageredetűekké és jelentős munkát végzünk az alacsony sűrűségű állományok rendbehozatalán. Ennek eredményeképpen az össz erdő több mint 1/3-a megfiatalodott. A több tízezer hektárnyi új erdősítés a nevelővágások mértéké-

nek növekedését eredményezte, ez pedig a vékonyfa arányának növekedéséhez vezetett.

E rövid előadásból is megállapítható, hogy a Bolgár Népköztársaságban az erdészeti erőforrások hasznosítása az erdő sokoldalú hasznos funkcióinak folyamatos növelésére irányul a speciális rendeltetésű erdők arányának emelésével, az erdők összetételének lényeges megváltoztatásával, a sarjerdők, rontott erdők arányának csökkentésével, összhangban a népgazdaság alapanyagigényével.

A fa szerepe Lengyelországban

Lengyelország nem mondható erdőben gazdagnak. Az ország erdősültsége az utóbbi 30 év erdősítési munkája révén 21⁰/₀-ról 27⁰/₀-ra nőtt. Ez a növekedés a parlag és alacsony termőképességű területek erdősítésével valósult meg. Cél az ország erdősültségének 30⁰/₀-ra történő további felemelése. Ez az erdősültség megfelel Európa átlagos erdősültségének is, s ez elegendő a népgazdaságunk faanyagszükségletének optimális szinten történő kielégítéséhez.

A FAO adatai szerint Lengyelország az élőfakészlet volumene vonatkozásában Európában a hetedik helyen áll, 1 ha-on átlagosan 100 m³. Zömében tűlevelű erdőkkel rendelkezik (84⁰/₀). A kitermelt faanyag 70⁰/₀-a véghasználatból, 30⁰/₀-a pedig előhasználatból kerül ki. A véghasználat 73⁰/₀-a tarvágás.

Az ipari felhasználásra nem kerülő fa, valamint az ipari hulladék tűzifaként és egyéb lakossági szükségletek kielégítésére kerül a piacra.

A lengyel népgazdasági tervekben 1980-ig a lemezipar dinamikus fejlesztését tervezzük. A lemezipari termelés volumene a jelenleginek négyszeresére, a bútór- és papíripari a jelenleginek kétszeresére fog emelkedni. A népgazdaságfejlesztési tervekben különös figyelmet fordítunk a lakosság életszínvonalának emelésére és ehhez kapcsolódóan a lakásépítésre, a lakások belső berendezésére, továbbá a papír iránti növekvő szükségletek minél szélesebb körű kielégítésére. A lemez- és papíripar fejlesztése teljes egészében a hazai kitermelésű közép- és vékonymeretű faanyagválasztékokon nyugszik.

Abból a célból, hogy az erdőgazdálkodás eleget tudjon tenni az iránta támasztott követelményeknek — az ország fanyersanyaggal való ellátása terén — két alapvetően fontos kérdésre összpontosítunk:

1. a fa nyersanyagbázis *körzetesítésére* és ezen a bázison optimális fafeldolgozó kapacitás létrehozására;
2. *új technológiák* kidolgozására és bevezetésére a fakitermelésben, szállításban és értékesítésben.

Az elkövetkezendő 30—40 évben a lengyel erdészetnek várhatóan 45 millió fős lakosság igényeit kell kielégíteni. Elfogadva a FAO azon megállapítását, hogy a fafelhasználás volumene minden 25 évben megduplázódik, a lengyel népgazdaság várható igénye 40 millió m³ iparifa és 5 millió m³ tűzifa lesz. Ez egy főre éves szinten 1 m³ fafelhasználást jelent, s csak abban az esetben továbbulhat meg, ha az ország erdősültségét 30⁰/₀-ra emeljük, az erdőterület további 9,3 millió ha-ral növeljük 5 m³/ha évi növedék mellett.